

דף פט

'מיגו דיכול למימר לא גירשתיה...' — התוס' הקשו מדוע יהא נאמן בטענה זו, והאמר רב המנוא האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת כנגד דבריו. ותרצו, כיון שתובעת כתובה אינה נאמנת. לא אמר רב המנוא להאמינה אלא כשבאה להינשא ואינה תובעת כתובה. ומהרי"ק (בשורש עב) האריך לבאר בשיטת הרמב"ם שאינו מחלק בדבר, ולעולם נאמנת, אלא שאינה יכולה להוציא ממנו בטענה זו רק עיקר כתובה ולא תוספת. וכאן הלא אנו דנים לענין תשלום תוספת כתובה, ועל זה אמרו שאילו היה אומר לא גרשתיה היה פטור, [וטעם הדבר — מבאר מהרי"ק — לא משום נאמנותו, כי כאמור האשה נאמנת לומר גרשתני, אלא שממדרש כתובה יש ללמוד שאינו מתחייב לה בתוספת כתובה אלא לכשתנשא לאחר ללא הכחשתו, אבל כשהוא מכחישה אינו בכלל 'לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי']. עיין שם אריכות רבה בבאור הסוגיא לשיטת הרמב"ם.

'מיגו דיכול למימר לא גירשתיה יכול למימר גירשתיה ונתתי לה כתובתה' — הקשו התוספות, הלא נוח לו לטעון 'גרשתיה', ולהיפטר מחיוב שאר וכסות? ותרצו, שגם אם יאמר אשתי היא ייפטר, שדומה הדבר ל'טענו חטין והודה לו בשעורים' שפטור אף מדמי השעורים שהודה עליהם. אף כאן, כיון שהיא אומרת שאיננה אשתו, אינו חייב במזונותיה.

האחרונים (קצות החושן פת.ח. וזו גם כוונת מהר"ם שי"ף כאן) הוכיחו מדברי התוס' הללו שאין שיטתם כשיטת הרמ"ה (מובא ברא"ש סוף פרק 'המניח'. וכן הוכיח כשיטה זו באריכות הש"ך בסימן פח) שהטעם שפטור מתשלום השעורים, מפני שיכול לטעון 'משטה הייתי בך' כשהודיתי בשעורים, שאין הודאת בעל דין מחייבת אלא כשתבעו עפ"י עדים או בבית דין. והרי כאן ידוע שהיתה אשתו, והספק אם גרשה אם לא, ולא שייך כאן טענת 'השטאה', שהרי מוכרח הוא לנקוט באחת מן האפשרויות. ואף על פי כן כתבו התוס' שפטור, ומבואר שסוברים כטעמים האחרים שנאמרו בדין זה (ומובאים ברא"ש ובפוסקים שם); או מטעם 'מחילה', שבוזה שטוענת גרושה אני, הרי היא מוחלת על חיובו במזונות, או מטעם 'הודאת בעל דין', שמודה שאינו חייב לה אותם.

ובספר הפלאה הקשה על טעם מחילה, הרי חיוב מזונות מתחדש מדי יום ביומו, וכיצד ניתן למחול על החיוב שלעתיד לבוא, לפי דברי הראשונים והפוסקים שאין אדם מוחל על דבר שלא בא לעולם? וכן הוסיפו האחרונים להקשות לטעם 'מחילה' בכמה פנים (ע' בהפלאה שם, ובטוב ראה ועוד). עוד הקשה הפני-יהושע: מהי קושיית הגמרא מדברי רשב"ג, הרי ניתן לומר בפשטות שסובר כאביו, רבן גמליאל, האומר: טענו חטין והודה לו בשעורים — חייב?

יש שתרצו (בני ציון (מיטאווסקי) סי' צט. וע' בחידושי רבי עזריאל הילדסהיימר כעין דבריו) שהכל מודים שיש כאן הודאה מצידה הפותרתו, כיון שלפי טענתה מוכרח הדבר שפטור, ורבן גמליאל החולק, דוקא ב'טענו חטין' חלק, שסובר שאין להוכיח מכך שתבע חטין ולא שעורים שמודה על שעורים, כיון שאפשר ששניהם אמת, משא"כ כאן. ממילא אפשר שגם הסוברים בעלמא שהטעם משום מחילה, היינו משום שסוברים שאין הוכחה מכך שלא תבע שעורים שהוא מודה עליהם, אלא הרי הוא כמוחל בלבד, אבל כאן כולם מודים שפטור משום 'הודאה'.

והגם שגם הבעל מודה שחייב — נמצא אפוא לפנינו מצב של הודאה כנגד הודאה, הלכך משאירים את הנכסים בחזקתו, ופטור. (כסברת הרא"ש בבבא בתרא קלד. וע' בקצוה"ח (פח.י) שהקשה הלא הבעל עומד בהודאתו ולמה לא נחייבו? ובחידושי ר' עזריאל כאן האריך לתרצו. וע"ע בחידושי ר"ח מטעלו בדין 'הודאה כנגד הודאה'; קהלות יעקב ב"ק כו,ד).

תירוץ אחר מצאנו לקושיית התוס', בשם רבי מאיר שמחה מדווינסק (מובא ב'דברי יחזקאל טז, י ובחרמ"ש —

ב"מ יז) שאף לפי טענתו שלא גרשה, פטור הוא ממוזנות, כיון שדין 'מורדת' יש לה, שהרי טוענת שאיננה אשתו. ולכן אין לו כל מניעה לטעון שאינה מגורשת. אלא שיש לומר שהתוס' מאנו בזה, שהרי לשיטתם אין היא נאמנת כלל, ואסורה להנשא לאחר, ומותרת לבעלה ללא קידושין, ולכן, אף שלפי דבריה היינו דנים אותה כמורדת, כיון שאין אנו מקבלים את דבריה כל עיקר, אינה נחשבת למורדת. אכן, לשיטת הרמב"ם שכשאומרת 'גרשתני' נאמנת לענין נישואין (אישות טז,כו), הרי היא 'מורדת' לפי טענת הבעל שעדין היא אשתו. (סברא זו נזכרת כבר בהפלאה כאן).

(ע"ב) 'אלא כולה רשב"ג היא וחסורי מיחסרא והכי קתני...' — הוצרך לומר כן, ולא אמר בקיצור חסורי מיחסרא והכי קתני — כי כיון שעכשיו מפרש 'שלא בגט' שאמר רשב"ג היינו שלא בגט ממש, אבל יש עדי גט, אין סברא שתנא קמא יחלוק בדבר, שאם כן במה תגבה מן הסכנה ואילך — לכך הוצרך לומר שאין כאן מחלוקת. (מהרש"א)

'ודלמא סמוך למיתה גירשה? — איהו הוא דאפסיד אנפשיה' — אף על פי שהיא גובה מהיתומים ולא ממנו — נחשב 'אפסיד אנפשיה'. ויש להביא מכאן סייעתא לשיטת הגאונים (לעיל פז) שנאמנות הבעל לאשה לפוטרה משבועה, מועיל ליורשיו אעפ"י שאינו מועיל ללקוחות — ומבואר שלענין יורשים אינו נחשב 'חב לאחרים', כיון שיורשים מכהו. (עפ"י קובץ שעורים אות שיט. וע' אילת השחר שהקשה הלא כמו שיש חשב שמא תגבה שוב מהיורשים, כן יש לחוש לגבייה חזרת מהלקוחות, ועל כרחך שסברת 'אפסיד אנפשיה' מועילה אף אם אינם נחשבים כמוהו, ע"ש).

דף צ

'קטן שהשיאו אביו כתובתה קיימת' — משמע שאעפ"י שאין נישואין לקטן, אין זו בעילת זנות. (כן כתבו התוס' בסנהדרין עו: ד"ה סמוך). אבל הרשב"א בתשובה (ח"א תתג, א'קפא, ח"ד רו) כתב שבעילת זנות היא ואסור הדבר, שכל שלא תקנו לו נישואין — בעילתו בעילת זנות. ועוד עלולה לצאת חורבה, שמא יסברו שהוא גדול וקידושיו קדושין, ואם תקבל קדושין מאחר לא יחוש לקדושין וכד'. ו'השיאו' קתני, לא 'משיאו' — כי לכתחילה אסור, ולא שנו זאת אלא להשמיענו דין כתובה. וע' גם בשלחן ערוך אה"ע (א,ג. וע"ש בהגר"א).

כתובת 'בעולת עצמו' — מנה או מאתים?

'קטן שהשיאו אביו — כתובתה קיימת, שעל מנת כן קיימה. גר שנתגיירה אשתו עמו — כתובתה קיימת, שעל מנת כן קיימה' — כתבו התוס' ועוד ראשונים שהחידוש שבדין זה הוא שכתובתה מאתים כבתולה, הגם שבזמן שגדל או נתגייר, כבר איננה בתולה.

ונחלקו הפוסקים האם דין זה שכתובתה מאתים, קיים רק כשכתב לה כתובה בתחילה כשלקחה בעודו גוי או קטן (שלטי הגבורים כאן; רמ"א אה"ע מג,א. וכן הוכיח הבית-שמואל (שם סק"ד) מתוס' דידן. ובבאר-היטב שם דחה הוכחתו), או אף כשלא כתב (חלקת מחוקק וט"ז שם).

ויש לעיין לפי שיטה זו האחרונה, מה דינו של הנושא אשה בערכאות, ולאחר זמן בא לקדשה כדת משה וישראל, האם כתובתה מאתים או מנה? שיש לומר, דוקא קטן שהגדיל או גר, שדעתם היתה מלכתחילה להתחייב בכתובה, אלא שהקידושין לא חלו בשעתו — כשקדשו אחר כך, על דעת הקיחה הראשונה קדשוה. אך בנידון זה לא היתה לקיחה על דעת קידושי ישראל כלל. או שמא עיקר הסברה היא שכל עוד לא פירש אחרת, אומדים דעתו שאין רצונו להרויח מחטאו שלקחה קודם ללא קידושין,